

Het is deze week precies vijf jaar geleden dat het Verdrag van Lissabon in werking trad. Het was het slotstuk van een lange en soms ook turbulente periode van ratificatie door de verschillende lidstaten. Het Verdrag van Lissabon is geen op zichzelf staand verdrag. Eigenlijk zijn het amendementen op de verdragen van Rome en Maastricht. Het verdrag moet ervoor zorgen dat de Europese Unie zich naar buiten toe duidelijker als eenheid kan profileren, en dat zowel het Europees parlement als de nationale parlementen meer democratische controle op het beleid kunnen uitoefenen.

Om dat voor elkaar te krijgen, werden er ook instrumenten aan deze doelstellingen gekoppeld. René Leegte en Ellen Mastenbroek noemden die al; de subsidiariteitstoets, waarmee nationale parlementen een directe rol krijgen in Europese besluitvorming, en de instrumenten die de verschillende parlementen zélf introduceerden, zoals in Nederland het parlementair behandelvoorbehoud en het rapporteurschap.

Het Nederlandse parlement werkt nu vijf jaar onder dit gesternte. Wat mij opvalt is dat het Verdrag van Lissabon het Europees bewustzijn van Kamerleden groter heeft gemaakt. Wat dat betreft is de titel van het rapport goed gekozen: 'Gericht op Europa'. Of je nu voor of tegen Europa bent, ieder Kamerlid weet dat wat er in Brussel wordt besloten, direct en indirect van invloed is op nationale besluitvorming. Veel van wat we hier doen, is in uitwerking van Europese besluiten en in samenhang met wat er in andere lidstaten gebeurt.

Maar is dat andersom nu ook het geval? Zijn we alleen 'gericht' op Europa, of kunnen we er, met alle instrumenten die we tot onze beschikking hebben, ook echt richting aan geven? Kunnen we als nationaal parlement inderdaad meer democratische controle uitoefenen, zoals het Verdrag van Lissabon beoogt? Ik hoop dat dit rapport ook op deze – toch wel principiële – vragen een antwoord geeft.

Wat mij betreft kunnen we er gelijk mee aan de slag. Ik geleid het rapport graag door naar de vaste Kamercommissie voor Europese Zaken, zodat zij het – misschien nog nét voor de kerst – tot zich kunnen nemen, en kunnen kijken of het aanknopingspunten voor verandering biedt.

Gezien de reikwijdte van het onderzoek zal ik het ook onder de aandacht van de andere leden brengen. Verder neem ik het onder de arm mee Europa in, te beginnen bij de volgende Europese Voorzittersconferentie in Rome en mijn werkbezoek aan Straatsburg. Wat de conclusies en aanbevelingen ook zijn; ik denk dat mijn Europese collega's er met interesse kennis van zullen nemen. Bij mijn weten is het Nederlandse parlement het eerste en vooralsnog enige, dat op deze manier reflecteert op het functioneren van de beschikbare instrumenten.

Het onderzoek is misschien geen *benchmark* in de klassieke zin van het woord. Het is niet bedoeld om parlementen tegen elkaar af te zetten, om te laten zien dat we het beter doen dan bijvoorbeeld Zweden of Frankrijk. Maar het geeft wel kijkje in de keuken van de verschillende lidstaten. Het laat zien hoe zij de instrumenten gebruiken, hoe ze samenwerken met Europese instellingen en wat hun rolopvatting ten aanzien van Europa is. Als ik iets verder in de toekomst kijk, denk ik ook dat het rapport behulpzaam kan zijn bij de voorbereiding van het EU-voorzitterschap in het voorjaar van 2016. Ik sluit niet uit dat de instrumenten van het Verdrag van Lissabon op dat moment onderwerp van gesprek zullen zijn.

Maar laat ik niet te ver op de zaken vooruit lopen. Vandaag wil ik afsluiten met het bedanken van de onderzoekers van de Radboud Universiteit – met name Ellen Mastenbroek, die het onderzoek coördineerde – en de begeleidingscommissie, onder voorzitterschap van René Leegte. Het is mooi dat het rapport rond het lustrum van het Verdrag van Lissabon wordt opgeleverd. Het zorgt ervoor dat we dit moment niet zomaar voorbij laten gaan, maar dat we er expliciet bij stilstaan. Maar niet al te lang. Want als iets ons handelen in Europa kenmerkt, is het dat we altijd in beweging zijn.